

Оџону кытта тэнгэ сайдыағын

Кэлинни кэмнэ төрөппүтү, иитээччини долгутар сүрүн боппурус сатаан санарбат, ол эбэтэр бэйэлэрэ айан, олох атыннык «омуктуу» санарар оџолор олус элбээтэ. Ол төрүөтэ туохханы дьэн боппурус бэринэн көрүүбүн.

Бастакы сүрүн биричинэ - үйэ балысханнык сайдытыгар бэлэмэ суох кириибит, аныгы компьютернай технология (оџо телефонна, компьютерга, телевизорга бүгэн олоруута). Төрөппүт оџотун кытта сэдэхтик кэпсэтиитэ, о.д.а тарбах былчыннара ситэ сайдыбатагыттан, этэ-сиинэ хамсамматыттан, кытаанагы ыстаан сиир, холобура эт абылык аччаабытыттан, сынаагы быччыннара сайдыбатагы биричинэтэ буолуон сөп. Киһи бэйэтин туругун, доруобуйатын кыра эрдэжиттэн көрүнүөхтээх.

Оскуола иннинээџи саастаах оџолор эттэрэ-синнэрэ сайыннагына, сөпкө тынарга үөрэннэхтэринэ, сибизэй салгынга сылдьан, хамсанылаах ооньуулары ооньоотохторуна тыллара өстөрө сайдар.

Былырынны үөрэх сылын ылан көрдөххө, биһиги уһуяаммытыгар доруобуйаларынан хаччахтаах оџолор туруктары чинчийи түмүгүнэн: оџо этэ-сиинэ сайдыта 30% намыһах, саастылаахтары кытта тапсыылара 48% намыһах, дьарыкка үөрэммит ньымаларын, инэриммит дьөбурдарын таба туһаныылара 50% намыһах уонна ис эйгэ туруга 53% намыһах дьэн бэлиэтэннэ. Итиннэ олобуран бэйэбит авторскай методиканы онордубут; «Детская шахматная йога»- шахмат бөгүүрэлэрин, хоһоонунан дьүөрэлээн, сөпкө хаамар хардыыларын үөрэтэбит. «Мемори» карточкаларынан туһанан уонтан тахса ооньуулардаахпыт.

Биһиги уһуяаммытыгар үөһээ этиллибит авторскай ньыманы туһаммыпыт иккис сылбыт буолла. Бу ньыма оџо этин-сиинин, тылын –өһун сайыннарар. Оџолору дьарык кэмигэр сөпкө тынарга, ону сэргэ хамсанарга үөрэтэбит. Оџо көрөн, сэргээн олус түргэнник бары хамсаныылары ыарыҕаппака ылынар. Кыра эрдэжиттэн мындыр, тэтиэнэх, кыайыгас, күүстээх, сымса-быый буоларга, толкуйдуур дьөбүрү сайыннарар, тулуурдаах буоларга иитэргэ биир табыгастаах көрүн буолар.

Шахматнай йога улахан дьон йогатыттан тосту ураты буолар, оџолорго ооньуу, ону сэргэ остуоруйа ньыматыгар чугаһатан туһаны оџо ис туруга аһылларыгар көмөлөбөр, сайдарга мэйэй үөскээбэт. Сатаан ооньоппохо, ооньуу оџону сылатар, тэйитэр. Ооньуу-сайдан уэрэххэ кубулуйар, оџону аһан-арыйан сайыннарар. Ооньуу нөнүө оџо саастылаахтары кытта бодоруһарын таһынан, кини сиэрдээх буоларга үөрэнэр.

Хайаан да уоскутар музыка туттабыт, оџо музыканан холкутук хамсанар, туттан – хаптан көрдөрөрө тупсар, истэр дьөбүрү күүскэ сайдар, хамсаныынан санаатын тиэрдэр кыахтанар.

Йогаҕа сатаан тынарга үөрэнэллэр, ооньуу элэмьиннэрин туһанан үөрэтии, өйүн сытыылыыр-тобулар, кэрэџэ уһуйар, доџоттору кытта алтыһарга торум буолара мөккүөрэ суох. Хас биирдии төрөппүт толкуйдаан ырыналатан көрөн оџо этэ-сиинэ, тыла-өһө сайдытыгар тус бэйэтэ ылсан эрдэттэн кэтээн көрөн сөптөөх хайысханы тобулан, элбэџи билэн-көрөн оџото сайдытыгар олук уроохтаах, тэнгэ сайдарга күүһүн уоџун, өйүн-санаатын инники кэскилин туһугар бириэмэтин, сэниэтин барытын түмэн ууроохтаах, аныахтаах.